

מי הרג את יהודי אלכסנדריה של מצרים?

טז. ודוגמא אחת לזה, בסוכה (דף נ"א ע"ב) ששם כתוב שהיו יהודים באלכסנדריה של מצרים "כפליים מיוצאי מצרים", וזו כמות גדולה מאד, "וכלוהו קטלינהו אלכסנדרוס מלכא", וכי אלכסנדר הרג יהודים? הרי הוא היה אדם טוב וג'נטלמן¹⁶. אז הרב מאור עינים (בן דורו של מרן) שהיה בקי בספרי העמים, התפלא על זה שהרי אלכסנדר לא עשה את זה? ואמר שמי שעשה את זה הוא אחד מקיסרי רומי שמזכר במדרש ושמו "טרכינוס", אז איך כתוב בגמרא אלכסנדרוס? ועשה קושיא. והגאון מוילנא (בהגהותיו שם) הגיה בגמרא: "טרכינוס"¹⁷. אבל קרוב לודאי שלא רצו לכתוב בגמרא "טרכינוס" בפירוש, שמא הדבר יגיע לקיסרי רומי ויעשו לנו צרות, ולכן הגמרא החליפה וכתבה: "אלכסנדרוס" שהוא אחד ממלכי יון, כי בזמן הגמרא יון כבר ירדה מגדולתה, אז אפשר לכתוב אלכסנדר ופרעה ונבוכדנצר וכו', אבל לכן הגמרא העלימה את הדברים.

"אלקינו מלך העולם-לעד האל"

יז. ויש עוד דבר מפלאי יותר, בברכה הרביעית של ברכת המזון, שאומרים: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם לעד האל אבינו מלכנו אדירנו", והמלה "לעד" כתובה בכמה סידורים¹⁸. ומה זה "לעד"? הרי "לעד-האל אבינו" לא יכול להיות, אלא "אלקינו מלך העולם-לעד" (וככה צריך להפסיק), וא"כ למה בכל הברכות אומרים "מלך העולם" בלבד ולא אומרים "לעד"? ורבותינו אומרים (ברכות מ"ח ע"ב) שהברכה הזאת נתקנה בגלל הרוגי ביתר, מה זה "הרוגי ביתר"? במלחמת בר כוכבא נהרגו בעוונות מאות ואלפים יהודים¹⁹, אז על זה תיקנו "הטוב והמטיב לכל", מה זה הטוב והמטיב? שאחרי שבע שנים קברו אותם, "הטוב" שלא הסריחו ו"המטיב" שניתנו לקבורה, ככה אומרת הגמרא בברכות (שם). אבל איך יתכן שבמקום להגיד תפילה לקב"ה (כמו: "עד מה ה' תאנף לנצח"? איך הוא ראה דבר כזה ושתק?) כתבו ברכה "הטוב והמטיב", ולא רמזו אף מלה אחת על הרוגי ביתר.

רמז להרוגי ביתר

יח. אבל אתם יודעים איפה רמזו אותם? במלה "לעד", כי אדריאנוס קיסר שהיה נבל בליעל הוא שעשה את כל הרשעות הזאת, והוא חרש את ירושלים והחליף את השם שלה ל"איליה קפיטולניה", וגם אסר על היהודים להיכנס לירושלים חוץ מפעם אחת בשנה לבוא ולבכות על הכותל המערבי, ימח שמו ויאבד זכרו²⁰. אז עכשיו מה אנחנו נגיד? הרי כל התקוה של עם ישראל בצער גדול, ולכן אומרים: "אלקינו מלך העולם לעד", לומר שהקב"ה הוא מלך העולם לעד, ואדריאנוס ילך, רומי תלך, איליה ועצביה יילכו, וגם הרשעים האלה היום (אונסק"ו) שאומרים ש"הר הבית" נקרא "מסגד אל אקצא", גם הם יילכו, וכמו שכתוב: "כל אוכליך יאכלו וכל צריך כולם בשבי ילכו, וכל בוזיך יהיו לבז" (ירמיה ט"ז), ואח"כ "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה'" (שם י"ז). וככה חכמים רמזו את כל הטרגדיה של בר כוכבא במלה אחת: **מלך העולם "לעד"**, שתזכרו שהקב"ה הוא מלך העולם לעד, והוא יהפוך את יון וספרד והיטלר וגרמניה, ולא ישאיר מהם פליט ושריד, ולכן חכמים היו רומזים.

16. וכשהוא היה כובש מדינות לא היה הורג אותם, מה היה עושה להם? "אוטונומיה", כלומר עצמאות פנימית (ככה קראתי בילדותי בספר הסטוריה) ו"אוטונומיה" זו המלה הראשונה שפגשתי שם.
17. ובעל מפרשי הים (רבי יוסף שאול נתנון והגיס שלו רבי מרדכי סגל לייטנא), אמר: "עייין בספר מאור עינים ותראה עומק הגאון התנא הגדול רבי אליהו מוילנא". והם לא הבינו שזה הפוך: הגר"א ראה דברי מאור עינים ולכן עשה את ההגהה, והם חשבו שהגר"א מצא את ההגהה הזו מתחת לאדמה.
18. ופעם בסידור "חזון עובדיה" של הרב ע"ה, בברכת המזון בליל פסח דילגו על המלה "לעד", ושמעתי שהוא כעס ואמר להם לכתוב "לעד".
19. הגמרא (גיטין נ"ז ע"ב) אומרת שנהרגו "ארבע מאות רבוא" (ארבע מיליון). אבל הגמרא תמיד כותבת בהגזמה, ורבי יוסף חיים (שו"ת ר"פ ח"ב חאו"ח סי' א) אומר שהגמרא מדברת ע"פ האיכות, כלומר כל אחד מהאנשים האלה היה שוה עשרה מהגוים, ולכן ארבע מאות אלף נעשו ארבע מיליון, אבל למעשה היו פחות. ולפי ההסטוריונים הרומאים המספר נע בין חצי מיליון לתשע מאות שמונים וחמשה אלף (ככה אני זוכר).
20. והיה תיאור של סופר רומאי מאותה תקופה (איני יודע איך השתמר עד היום), שמספר איך היהודים היו באים לכותל המערבי בתשעה באב כשהם רעבים צמאים ויחפים, והם היו משלמים כסף בשביל לבכות על הכותל המערבי (ועד לפני מאה שנה פחות או יותר, הערבים היו קוראים לכותל המערבי: "כותל הדמעות", כי שם היו בוכים בלי סוף).

"ותצילנו מתאונות דרכים ומסכנת מחבלים ומחיות רעות"¹⁴, ותחזירנו לביתנו בריאים ושלוים ושמחים", כי יש סכנה של תאונות דרכים, ופעם לא היתה סכנה כזאת¹⁵. אבל אם היינו מברכים לא היינו יכולים להוסיף אפילו מלה אחת, היינו כבולים וקשורים, "ואני אסיר קשור בכבלי גידודיך" (רבי אהרן פרץ זיע"א בשירו "אֶתָּה נפשי"). אז כאן בהרחמן ובמה שלא אומרים ברכה, מותר לנו להוסיף כמה מלים, ולכן אומרים: "הרחמן הוא יבנה בית המקדש ויחזיר העבודה למקומה".

איך נפטרו תלמידי רבי עקיבא

יד. בימי העומר נוהגים כמה מנהגי אבילות, בגלל עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שנפטרו בימים האלה, ככה אומרת הגמרא ביבמות (ס"ב ע"ב). ואיך הם נפטרו? הגמרא אומרת ב"אסכרה", שזו סוג מחלה שפתאום כולם נפטרו ממנה. ופעם **הרב עובדיה ע"ה** אמר **שהיו שמונה מאות הלויים כל יום**, איך הגיע לזה? עשה חשבון שהרי הם מתו עד ל"ג לעומר, וא"כ עשרים וארבעה אלף לחלק על שלושים ושלוש זה יוצא שמונה מאות בערך. אבל איך יתכן שהיו כ"כ הרבה הלויים, ורבי עקיבא וכל חכמי הדור לא עשו כלום? **איך לא התאספו ועשו עצרת עם והתעוררות עם תעניות בכיות ותפילות?** ואם תאמר שהם עשו, איך יתכן שהתפילות של רבי עקיבא וכל החכמים שם לא נתקבלו? אז יש דעה שהם לא נפטרו מהמחלה הזאת, **אלא הם הלכו במלחמת בר כוכבא**. ותמיד אומרים שהדעה הזו היא דעה של החוקרים, אבל הרב גינזבורג שליט"א (ממושב עומר) אמר לי שככה נמצא ב"איגרת רב שרידא גאון" (מהדורת רב"מ לוי עמ' 13, בנוסח ספרדי), שכתוב שם: "הוה שמדא", ואיזו שמדא היה? זו השמדא של מלחמת בר כוכבא. ויש סמך לזה, מדברי הרמב"ם (פ"א מהלכות מלכים ה"א) שרבי עקיבא היה נושא כליו של בר כוכבא (ובטוח שיש לו מקור לזה שנעלם מאיתנו), ואם רבי עקיבא שיש לו עשרים וארבעה אלף תלמידים היה נושא כליו, מסתמא גם התלמידים היו שם. ולכן מובן למה לא עשו תעניות וכדו' כי זו מלחמה, ואיך כתוב בפסוק? "כי כזה וכזה תאכל החרב" (שמואל ב', י"א כ"ה), אז אין ברירה.

הגמרא כותבת ברמז

טו. ולמה הגמרא אמרה שזה "אסכרה" ולא אמרה את האמת שזו מלחמה? כי יש דברים בגמרא שנכתבו באופן נעלם כדי שהגוים לא יעשו מזה רעש, כי אם הם ישמעו את זה יעשו לנו צרות צרורות, שהרי הגמרא והבריייתות נכתבו תחת מלכויות רומי ופרס, ולכן הכל נכתב ברמז מחמת המלשינים.

- המשנה ברורה (סי' ק"י סק"ל) אם יש לך ישובים בדרך, תוך ארבעה קילומטר מכאן וארבעה קילומטר מכאן, אתה לא מברך על תפילת הדרך. וככה נהגנו וככה **אבא ע"ה** נהג. ויש גם את דעת הרמב"ם (פ"י מהל' ברכות הל' כ"ה) והפרי חדש (סי' ק"ו אות ד') שכל תפילת הדרך עושים אותה בלי ברכה, אז מה אנחנו עושים? אומרים תפילת הדרך בלי ברכה.
14. היה פעם נהג מונית אחד שהסיע אברכים, ושמע אותם אומרים: "ותצילנו מחיות רעות", אמר להם: בחייכם איזה חיות רעות יש כאן? ורק אמר את זה והנה נכנס דבור לתוך המונית, מיד אמר להם: בסדר תגידו חיות רעות, רק תגרשו את הדבור הזה, "ויסר מעלי רק את המות הזה" (שמות י"ז).
15. אומרים בשם הרב אלישיב ע"ה שהיום גם הספרדים לא יברכו ברכת הגומל כשנוסעים מעיר לעיר, למה? כי היום אין סכנות בדרך, ואפילו שמרן (סי' רי"ט סעי' ז') כותב שכל הדרכים בחזקת סכנה, היום אין סכנה כזאת. אבל במחילת כבודו, **אדרבה גם האשכנזים צריכים לברך ברכת הגומל היום**, משום שיש סכנה שלא היתה פעם, וזו סכנת תאונות רח"ל. והקשו לי שהרי יש תאונות גם בעיר, אבל יש הבדל גדול, בעיר אתה נוסע לאט בשלושים קמ"ש, ואתה לא יכול לרוץ, אבל מחוץ לעיר אדם טס (ואומרים שבאוטוסטרדה בגרמניה, נוסעים במהירות של מאתיים חמשים קילומטר לשעה, ואז אם יקרה תאונה רח"ל מתרסקים כולם, ויש שם הרבה משוגעים), וגם אם כתוב ליסוע רק מאה או מאה וחמשה קמ"ש, אדם רוצה ליסוע במהירות של מוטוס, במאה ועשרים קילומטר לשעה, אבל בזה הוא יכול להגיע לסכנה.
- ופעם אמרתי חידה: **"אל תיסע במהירות המוטוס ואז תזכה להגיע עד המוטוס"**, איך זה יכול להיות? "המוטוס" זה בגימטריא מאה ועשרים, אז אל תיסע במהירות המוטוס ואז תזכה להגיע לגיל מאה ועשרים בריא ושלם. לכן אל תשתגע ואל תרוץ, על מה אתה רץ? איך לשון רש"י בפסוק: "וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין" (בראשית כ"ד, כ"ט), "למה רץ ועל מה רץ", אז למה אתה רץ? כדי להרויח כמה דקות? זה לא נורא, תיסע לאט לאט. ולכן לדעתי גם האשכנזים צריכים לברך הגומל, וקל וחומר שאנחנו הספרדים לא נבטל את הברכה שלנו. ויש חכמים היום שבכל דבר רוצים להידמות לאשכנזים, רואים מה אומרים אחינו האשכנזים שאין ברכת הגומל מעיר לעיר? אז גם אנחנו נבטל אותה, הם אומרים **שעושים יחוד** גם אנחנו נעשה, וכמה שהרב עובדיה צעק והוכיח על זה, הם עושים יחוד כי "הישיבות החליטו", מי הם הישיבות האלה? **וכי הם גאונים יותר מהרב עובדיה?** וכי יש להם מקורות לזה? אדרבה יש מקורות להפך (ופעם אחרת נדבר על זה).